

OPINIA

ASOCIAȚIEI PROMO-LEX

asupra proiectului de Lege nr. 210
din 28.05.2020 pentru modificarea
Codului electoral

Nr. 96 din 12 iunie 2020
Expediat prin poștă electronică

Comisiei juridice, numiri și imunități
Parlamentul Republicii Moldova

Copie: Autorului proiectului
deputatului în Parlamentul Republicii Moldova:
Vasile-Andrei Năstase

OPINIA
Asociației Promo-LEX

asupra proiectului de Lege nr. 210 din 28.05.2020 pentru modificarea Codului electoral

Asociația Promo-LEX, în temeiul Legii nr. 239-XVI din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional, își manifestă interesul față de participarea la procesul de consultare publică a proiectului de lege nr. 210 din 28.05.2020 cu privire la modificarea Codului electoral nr.1381/1997 (art.1, 8, 31, ș.a.) , înaintat cu titlu de inițiativă legislativă de către deputatul din Parlamentul Republicii Moldova, dl Vasile-Andrei Năstase și **prin intermediul Opiniei de față își expune constatările, concluziile și recomandările pe subiectul dat.**

Privind conținutul proiectului

1) Cu referire la modificările propuse la art.8:

(1) Alegerile parlamentare și alegerile prezidențiale au loc două zile consecutiv, de sâmbătă și de duminică, conform actului de stabilire a alegerilor, pe întreg teritoriul țării și în străinătate.

(2) Alegerile locale și referendumurile republicane au loc într-o singură zi, de duminică, conform actului de stabilire a alegerilor.

Asociația Promo-LEX consideră că organizarea alegerilor pe parcursul a două zile consecutive va oferi suficient timp mai multor alegători pentru a-și exprima dreptul de vot cu evitarea aglomerării secțiilor de votare. De principiu, poziția Asociației este că organizarea alegerilor în două zile trebuie să fie o regulă generală, aplicată uniform atât pentru alegătorii din țară, cât și pentru cei de peste hotare.

În plus, în cazul acceptării desfășurării alegerilor pe parcursul a două zile consecutive, este oportună micșorarea durată zilei alegerilor în care efectiv are loc votarea. Astfel, o zi de votare ar putea fi diminuată, de exemplu, la 12 ore, caz în care secțiile de votare vor fi deschise în intervalul orelor 08:00-20:00.

Concomitent, menționăm că referendumurile republicane sunt organizate inclusiv pentru alegătorii Republicii Moldova aflați peste hotare. Prin urmare, considerăm restrictivă organizarea alegerilor timp de 2 zile consecutiv doar în cazul alegerilor parlamentare și prezidențiale. Prin urmare, recomandăm examinarea oportunității de a extinde prevederea respectivă inclusiv pentru referendumurile republicane.

2) Cu referire la completarea propusă la art. 31, alin. (3):

Cu cel puțin 30 de zile înainte de ziua alegerilor, Comisia Electorală Centrală urmează să consulte misiunile diplomatice și oficiile consulare despre problemele cu care s-au confruntat la alegerile precedente, inclusiv cele ce țin de imposibilitatea cetățenilor de a vota din motivul epuizării buletinelor de vot sau al expirării timpului de vot, urmând să fie constituie suficiente secții de votare pentru a evita aglomerarea. Secțiile de votare constituie în țară și în străinătate trebuie să asigure dreptul tuturor cetățenilor care s-au prezentat la vot de a-și exercite dreptul constituțional.

Potrivit prevederilor art. 30, alin. (1), secțiile de votare sunt constituite cu cel puțin 35 zile înainte de data alegerilor.

În cazul secțiilor de votare peste hotare, pentru care termenul limită de constituire este, de asemenea, cu cel puțin 35 zile înainte de data alegerilor, până la constituirea acestora, potrivit redacției actuale a art. 31 alin. (1) din Codul electoral, urmează a fi analizate minim 3 criterii: numărul de alegători care au participat la scrutinul precedent, organizat în circumscripția națională; înregistrările prelabile a cetățenilor Republicii Moldova aflați în străinătate; informațiile obținute de către Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene de la autoritățile competente ale țărilor de reședință a cetățenilor Republicii Moldova privind numărul acestora și locul aflării acestora.

În contextul celor expuse, considerăm inoportune modificările propuse. Menționăm că după constituirea secțiilor de votare în termenele limită indicate, CEC nu poate constitui secții de votare suplimentare. În plus, constatăm că insuficiența timpului de votare urmează a fi soluționată prin organizarea votării timp de două zile consecutiv.

3) Cu referire la modificarea propusă la art. 54, alin. (3):

Buletinele de vot tipărite se păstrează la consiliul electoral de circumscripție și se remit în ajunul alegerilor biroului electoral al secției de votare în baza unui act de predare. Birourilor electorale ale secțiilor de votare constituite în afara Republicii Moldova Comisia Electorală Centrală le expediază buletinele de vot cu cel puțin 3 zile înainte de ziua alegerilor, pornind de la numărul estimativ de alegători stabilit în baza informației prezentate de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și a celei acumulate de Comisia Electorală Centrală, într-un număr suficient, dar nu mai puțin de 10000 buletine de vot, astfel încât toți cetățenii Republicii Moldova din străinătate care s-au prezentat la secția de votare să poată vota.

Asociația Promo-LEX a pledat pentru revizuirea numărului maxim de 3 000 imediat după alegerile prezidențiale din 30 octombrie (13 noiembrie) 2016. Conform calculelor observatorilor, reieșind din timpul în care s-au epuizat cele 3 000 de buletine alocate secțiilor de votare de peste hotare¹, era posibil de procesat pe parcursul unei zile de vot până la 6 000 buletine. Considerăm că în cazul organizării votării pe parcursul a două zile consecutiv, această limită poate fi majorată neesențial. Totuși, ținem să atragem atenția asupra faptului că majorarea limitei buletinelor de vot, fără a majora numărul funcționarilor electorali, poate fi o măsură ineficientă.

Subliniem că nu suntem de acord cu sintagma propusă „dar nu mai puțin de 10000 buletine de vot”, dat fiind lipsa datelor oficiale care să dovedească prezența a 10 000 cetățeni moldoveni în raza fiecărei secții de votare deschise peste hotare. Astfel, de exemplu, în cazul secției de votare deschise în China, la alegerile organizate în perioada 2014-2019, nu au participat mai mult de 27 alegători. Prin urmare, expedierea a minim 10 000 buletine de vot la secția de votare respectivă ar fi inutilă. Suplimentar, menționăm că expedierea a minim 10 000 buletine de vot pentru fiecare secție de votare deschisă peste hotarele Republicii Moldova implică cheltuieli financiare considerabile, iar în multe cazuri – nejustificate.

¹ Prevederile actuale ale Codului electoral stabilesc prin art. 54 alin. (3) „nu mai mult de 5000 de buletine de vot pentru fiecare secție de votare” organizată peste hotare.

Recomandăm ca textul normei legale să presupună „nu mai mult de 10 000 buletine de vot”, iar cifra exactă să fie stabilită în baza criteriilor prevăzute de Codul electoral.

În același context, menționăm că în Opinia Comisiei de la Veneția nr. CDL-AD (2017)012 (modificarea sistemului electoral),² la pct. 76, a fost menționat că deservirea a cel mult 3.000 de alegători per secție de votare este un număr prea mare pentru a asigura un proces de vot fără probleme și pentru a evita cozi. Prin urmare, majorarea numărului de alegători la cel puțin 10 000, chiar în contextul a două zile de votare, nu se încadrează în recomandările Comisiei.

4) Cu referire la completarea propusă la art. 58, alin. (1):

Pentru a facilita procesul electoral, în secțiile de votare pot fi introduse tablete dotate cu scanner.

În opinia Promo-LEX, completarea respectivă este una ambiguă, fiind posibilă o interpretare largă a acesteia. Astfel, nu este stabilit cine poate introduce aceste tablete – membrii organelor electorale, alegătorii, reprezentanții concurenților electorali, observatorii etc.

În același context, considerăm că în scopul asigurării condițiilor echivalente în cadrul fiecărei secții de votare, urmează a fi prevăzută obligativitatea dotării similare a secțiilor de votare. Prin urmare, recomandăm includerea prevederii privind dotarea secțiilor de votare cu tablete dotate cu scanner sau alte echipamente care au capacități similare în cadrul art. 57, alin. (1).³

5) Cu referire la completarea propusă la art. 58, alin. (3), lit. c):⁴

Chiar dacă sunt expirate.

Inclusiv la recomandarea Promo-LEX, prin Legea nr. nr. 113/2019, au fost adoptate modificări în Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte. În rezultat, cetățenii Republicii Moldova aflați peste hotare în ziua alegerilor au obținut dreptul de a vota în baza pașaportului de cetățean al Republicii Moldova, chiar dacă acesta este expirat. Menționăm că prevederea respectivă nu se extinde asupra buletinului de identitate și a livretului militar. Prin urmare, recomandăm păstrarea prevederilor actuale ale Codului electoral.

6) Cu referire la includerea unui nou articol – 60¹ - în cadrul Capitolului 10:⁵

Articolul 60¹: Desfășurarea alegerilor parlamentare și prezidențiale

(1) În ziua de sâmbătă, la expirarea termenului de votare, președintele biroului electoral al secției de votare în prezența celorlalți membri ai biroului:

- a) va sigila urnele de votare astfel încât să fie imposibil accesul în ele;*
- b) va sigila ștampilele „Votat” și „Anulat” astfel încât să fie imposibilă folosirea lor;*
- c) va sigila listele de votare;*
- d) va întocmi un proces-verbal în care vor consemna prezența la vot și numărul buletinelor de vot neutilizate, după care vor sigila buletinele de vot astfel încât să nu poată avea nimeni acces la ele;*
- e) va asigura supravegherea video fără întreruperi a urnelor, ștampilelor, buletinelor de vot și listelor de votare;*
- f) va sigila accesul în localul unde are loc votarea.*

(2) Următoarea zi președintele biroului electoral al secției de votare în prezența celorlalți membri ai biroului, va scoate sigiliile doar după verificarea integrității acestora. Până la începerea votării vor fi numărate încă odată buletinele de vot nefolosite, cu întocmirea unui proces-verbal”.

² [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)012-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)012-e)

³ Art. 57, alin. (1) din Codul electoral: Votarea se efectuează în localuri special amenajate cu mese la care se eliberează buletinele de vot, cu cabine sau camere pentru vot secret și cu urne de vot. Urnele se instalează în așa fel încât alegătorul, pentru a se apropia de ele, să traverseze neapărat cabina sau camera pentru vot secret. Localul secției de votare trebuie să fie dotat cu un număr suficient de cabine sau camere pentru a se evita aglomerația.

⁴ Articolul 58. Efectuarea votării

(3) Votarea se efectuează în baza următoarelor acte de identitate:

c) pașaportul de cetățean al Republicii Moldova, buletinul de identitate al cetățeanului Republicii Moldova, livretul de marinar, în cazul alegerilor parlamentare, alegerilor prezidențiale și al referendumului republican, în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova;

⁵ Capitolul 10 din Codul electoral – Numărarea voturilor și totalizarea rezultatelor.

(3) Dacă se va stabili că vreun sigiliu este rupt, se va întocmi un proces-verbal în care se va consemna acest lucru, precum și alte fapte care vor fi constatate.

(4) Dacă se constată că sigiliul de la urna de votare este rupt, această urnă va fi resigilată și marcată, fără a fi folosită în procesul de votare. După finalizarea votării, ea va fi desigilată și buletinele de vot vor fi marcate, iar rezultatele vor fi consemnate într-un proces-verbal separat.

(5) Exteriorul secțiilor de votare urmează să fie păzit toată perioada din momentul închiderii secției de votare și până la momentul deschiderii acesteia.

În opinia Promo-LEX, noul articol nu poate fi inclus în componența Capitolului 10, dat fiind faptul că prevederile acestuia nu corespund capitolului respectiv. Prin urmare, considerăm că prevederile noului articol urmează a fi incluse în componența Capitolului 9, imediat după articolul 60, iar denumirea atribuită, de exemplu – *Asigurarea securității la sfârșitul primei zile de votare.*

Cu referire la redacția propusă la litera *a)* va sigila urnele de votare astfel încât să fie imposibil accesul în ele, menționăm că urnele de votare sunt sigilate înainte de deschiderea secției de votare și păstrate sigilate până la închiderea secției de votare (finisarea votării). Prin urmare, redacția propusă a literei *a)* creează confuzii. Astfel, recomandăm reformularea acesteia, de exemplu, în următoarea variantă: *va izola intrarea în urna de vot prin intermediul unei benzi, pe care vor fi aplicate semnăturile președintelui, secretarului și fiecărui membru prezent al biroului electoral al secției de votare.*

Cu referire la redacția propusă la litera *b)* va sigila ștampilele „Votat” și „Anulat” astfel încât să fie imposibilă folosirea lor, și, respectiv, litera *c)* va sigila listele de votare, considerăm că procesul de sigilare este unul anevoios, iar din practica anterioară de observare a alegerilor, organele electorale inferioare nu sunt asigurate cu un număr suficient de sigilii. Prin urmare, considerăm că este suficientă colectarea acestora, cu păstrarea la un loc sigur.

Cu referire la redacția propusă la litera *e)* va asigura supravegherea video fără întreruperi a urnelor, ștampilelor, buletinelor de vot și listelor de votare, menționăm că locația amplasării materialelor electorale menționate este diferită în incinta secției de votare (inclusiv de locul amplasării safeurilor, în cazul existenței acestora). În plus, în cazul în care în incinta secției de votare pe parcursul nopții nu va rămâne nici o persoană, va fi imposibilă asigurarea supravegherii video neîntrerupte. Prin urmare, considerăm că realizarea prevederii respective complicată, inclusiv din perspectiva stocării informației din fiecare secție de votare supravegheată video.

Cu referire la alin. (4), în varianta propusă nu este clar cum se va proceda cu buletinele de vot: vor fi luate în calcul la numărarea rezultatelor sau vor fi anulate. Prin urmare, recomandăm revizuirea prevederii, prin concretizarea situației privind buletinele de vot extrase din urna de vot compromisă în noaptea dintre cele două zile de votare.

Cu respect,

Pavel POSTICA / _____ /

Director de Program, Asociația Promo-LEX